

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ З АДАПТИВНОГО ВИКЛАДАННЯ

ТА ПІДГОТОВКИ
ЦИФРОВИХ МАТЕРІАЛІВ
ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ
ОСВІТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

**О. Ю. Кравчук
І. І. Надточій
О. А. Марковська**

**ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ
З АДАПТИВНОГО ВИКЛАДАННЯ
ТА ПІДГОТОВКИ ЦИФРОВИХ
МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ**

Методичні рекомендації

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова*

Миколаїв
«Ілліон»
2026

УДК 378.147:316.647.5(072)
К 77

А В Т О Р И :

КРАВЧУК Ольга Юріївна, кандидат політичних наук, доцент, керівник освітнього інклюзивного центру НУК;
НАДТОЧІЙ Ірина Ігорівна, доктор економічних наук, професор;
МАРКОВСЬКА Олена Анатоліївна, методист Навчально-наукового центру міжнародного співробітництва НУК

РЕЦЕНЗЕНТ :

ТРИФОНОВА Олена Михайлівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри математики, фізики та методик викладання, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

*Рекомендовано до друку Вченою радою Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
(Протокол № 4 від 30.04.26)*

Кравчук О. Ю.

К 77 Практичні аспекти з адаптивного викладання та підготовки цифрових матеріалів для іноземних здобувачів освіти : методичні рекомендації / О. Ю. Кравчук, І. І. Надточій, О. А. Марковська. — Миколаїв : Іліон, 2026. — 40 с.

ISBN 978-617-534-799-7

У методичних рекомендаціях висвітлено комплекс принципів, вимог і практичних орієнтирів щодо підготовки навчально-методичних матеріалів для іноземних здобувачів освіти. Документ поєднує лінгводидактичний, міжкультурний, цифровий та педагогічний підходи, які забезпечують доступність, структурованість, зрозумілість та інклюзивність освітнього контенту. Особливу увагу приділено принципам зрозумілості, структурованості, візуалізації, білінгвальності, універсального дизайну навчання, культурної чутливості, поступовості та інтерактивності. У рекомендаціях детально розглянуто вимоги до структури силабусів, лекційних матеріалів, практичних і лабораторних робіт, самостійних завдань, глосаріїв та оцінювальних рубрик. Значне місце займає цифрова організація курсу: побудова логічної архітектури електронного середовища, використання Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, H5P, інтерактивних елементів, мультимовного контенту, хмарної взаємодії та мультимодальних ресурсів. Розкрито питання академічної доброчесності, авторського права, безпеки цифрових матеріалів та захисту даних.

УДК 378.147:316.647.5(072)

© Кравчук О. Ю., Надточій І. І.,
Марковська О. А., 2026

© НУК ім. адм. Макарова, 2026

ISBN 978-617-534-799-7

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Принципи розроблення навчально-методичних матеріалів.....	5
2. Рекомендації щодо структури навчальних матеріалів.....	10
3. Використання цифрових технологій при підготовці матеріалів.....	16
4. Міжкультурна чутливість у підготовці матеріалів.....	25
5. Підтримка самостійної роботи іноземного здобувача освіти.....	29
6. Роль викладача в процесі підготовки матеріалів.....	34
Висновки.....	36
Список використаних джерел.....	37

ВСТУП

Підготовка навчально-методичних матеріалів для іноземних здобувачів освіти є ключовим елементом формування сучасного інклюзивного та міжкультурно чутливого освітнього середовища. З огляду на інтернаціоналізацію університетської освіти, різноманітність мовного досвіду, попередньої підготовки та культурних контекстів студентів, постає потреба у створенні таких навчальних ресурсів, які забезпечуватимуть зрозумілість, доступність, педагогічну логіку та психологічний комфорт. Документ містить системний опис принципів, які забезпечують якість навчальних матеріалів і сприяють успішній інтеграції іноземних здобувачів у освітній процес університету.

У центрі уваги – принципи зрозумілості, структурованості, візуалізації, мовної адаптації, культурної чутливості та універсального дизайну навчання. Вони орієнтовані на те, щоб навчальний контент був доступним здобувачам із різним рівнем володіння українською або англійською мовами, містив логічну організацію матеріалу, приклади, пояснення ключових понять, а також супроводжувався глосаріями та наочними елементами. Для подання змісту рекомендується використовувати прості синтаксичні конструкції, уникати жаргонізмів, надавати визначення термінів та включати приклади, що відповідають міжнародному й культурному контексту студентів.

Важливе місце в документі займає комплекс практичних орієнтирів для викладачів — рекомендації щодо структурування матеріалу, застосування малих навчальних блоків, додавання візуальної підтримки, спрощення навігації, створення двомовних інструкцій, забезпечення прозорих і зрозумілих критеріїв оцінювання. Особливо наголошено на ролі викладача як архітектора навчального середовища, відповідального за методичні рішення, стиль комунікації, доречність прикладів та рівень педагогічної рефлексії. Від цих факторів значною мірою залежить мотивація, залученість та академічна успішність іноземних здобувачів освіти.

Документ також підкреслює важливість мікрооцінювання, поступового зниження рівня зовнішнього контролю, розвитку автономності здобувачів освіти та створення освітнього середовища, у якому помилка розглядається як природна частина навчання. Такий підхід зменшує мовні бар'єри та підвищує впевненість студентів у власних силах, що особливо актуально для тих, хто навчається у новому культурному середовищі.

Представлений матеріал є практичним інструментом для викладачів, методистів, координаторів освітніх програм та інших учасників академічного процесу. Він пропонує системний підхід до створення навчальних матеріалів, що відповідають принципам інклюзивності, міжкультурної поваги, педагогічної доцільності та сучасних цифрових стандартів. Його впровадження сприятиме підвищенню якості навчального процесу, формуванню позитивного освітнього досвіду іноземних студентів та зміцненню міжнародного іміджу університету.

1. ПРИНЦИПИ РОЗРОБЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

Розроблення навчально-методичних матеріалів для іноземних здобувачів освіти ґрунтується на системі принципів, які поєднують педагогічну, лінгводидактичну та міжкультурну компетентності викладача.

Дотримання цих принципів забезпечує не лише ефективність навчання, але й формує атмосферу поваги, толерантності та психологічного комфорту у здобувач освітнянському середовищі.

1. ПРИНЦИП ЗРОЗУМІЛОСТІ (*linguistic clarity*)

Основна мета цього принципу – забезпечити доступність викладу навчального матеріалу для здобувачів освіти із різним рівнем володіння українською або англійською мовами.

Матеріали мають бути викладені простою, логічною, чіткою мовою без складних синтаксичних конструкцій, ідіом чи розмовних зворотів. Рекомендується уникати жаргонізмів, скорочень та термінів, що мають подвійне значення. Для складних понять слід надавати коротке пояснення або глосарій.

ПРАКТИЧНІ ОРІЄНТИРИ:

- використовувати короткі речення (до 15–20 слів); обмежувати кількість спеціальних термінів на сторінці; вводити їх поступово;
- забезпечувати кожен новий термін коротким визначенням або глосарієм;
- уникати розмовних зворотів, іронії, прислів'їв, жаргонних фраз і складних синтаксичних побудов;
- використовувати активний стан дієслів замість пасивного («Analyze the system» замість «The system should be analyzed»);
- формулювати завдання за шаблоном «дія + об'єкт + критерій», наприклад: «Порівняйте дві системи за ефективністю енергоспоживання».

ПРИКЛАД:

- ✗ «Розглянемо певною мірою контроверсійне питання застосування методу в контексті сучасної інженерної практики».
- ✓ «Поясніть, як цей метод використовується в сучасній інженерній практиці».

2. ПРИНЦИП СТРУКТУРОВАНОСТІ (*logical structure*)

Чітка структура навчального матеріалу допомагає здобувачу освіти орієнтуватися в темі, планувати навчання та формувати цілісне уявлення про зміст курсу.

ОСНОВНІ ВИМОГИ:

- кожен розділ або тема повинні мати єдину логіку подання: вступ – теоретичні положення – приклади – завдання для самоперевірки;
- використовувати навігаційні елементи: заголовки, підзаголовки, нумерацію, марковані списки, позначення ключових понять;
- наприкінці кожної теми бажано додавати короткий підсумок або «key takeaways»;
- матеріали великих обсягів (лекції, практикуми) розбивати на короткі модулі (learning chunks) тривалістю до 10–15 хвилин сприйняття.

ПРИКЛАД:

Структура теми:
Мета і завдання.
Ключові терміни.
Основні поняття.
Приклад.
Завдання.
Самооцінка.
Література.

3. ПРИНЦИП ВІЗУАЛІЗАЦІЇ (visual learning support)

Візуальні елементи компенсують мовні труднощі та сприяють кращому засвоєнню змісту. Зміст має супроводжуватись ілюстраціями, схемами, діаграмами, таблицями та інфографікою. Візуальні елементи допомагають зменшити мовне навантаження й забезпечують краще розуміння абстрактних тем. Для іноземних здобувачів освіти це один із найефективніших інструментів навчання.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- використовувати схеми, блок-діаграми, таблиці, графіки, малюнки, піктограми;
- розташовувати зображення безпосередньо поруч із текстом, до якого вони належать;
- застосовувати кольорове кодування для виділення ключових понять або логічних зв'язків;
- використовувати іконки або символи для позначення типів інформації: 🧠 (ключова ідея), 📌 (приклад), 💡 (порада), 📝 (завдання);
- для технічних спеціальностей – створювати інфографіку з мінімальними підписами англійською.

ПРИКЛАД:

іноземному здобувачу освіти значно легше зрозуміти принцип дії генератора або безпечного апарата з короткою схемою, ніж із багатосторінковим текстовим описом.

4. ПРИНЦИП БІЛІНГВАЛЬНОСТІ ТА МОВНОЇ ПІДТРИМКИ (*bilingual approach*)

Двомовна подача матеріалу є обов'язковою умовою адаптації здобувачів освіти, особливо на початковому етапі навчання. Вона дозволяє уникнути помилок тлумачення термінів та формує поступовий перехід до української мови навчання. Рекомендується створювати двомовні версії основних матеріалів – українською та англійською (або іншою поширеною мовою навчання). Особливо це стосується силабусів, інструкцій до завдань, тестів, термінологічних словників та презентацій.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- вказувати ключові терміни у двох мовних них варіантах (наприклад, «керування (control)», «передавач (transmitter)»);
- додавати англomовні резюме наприкінці кожного модуля або теми («Topic Summary in English»);
- у презентаціях або конспектах - дублювати заголовки або ключові фрази англійською;
- готувати глосарії термінів з українсько-англійським перекладом та коротким визначенням;
- для перевірки правильності перекладу технічних термінів рекомендується користуватися базами IATE, Linguee, IEEE Glossary.

5. ПРИНЦИП УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ НАВЧАННЯ (*Universal Design for Learning – UDL*)

Цей принцип базується на ідеї створення таких матеріалів, які будуть зрозумілими, доступними та зручними для всіх здобувачів освіти, незалежно від їхніх можливостей, мови чи освітнього досвіду.

Матеріали повинні бути придатними для різних типів сприйняття: візуального, аудіального, текстового. Це передбачає використання контрастного шрифту, достатнього розміру тексту, структурованих абзаців, доступності для читання на мобільних пристроях та для здобувачів освіти із особливими освітніми потребами.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ:

- надати матеріал у різних форматах: текстовому, графічному, аудіо, відео;
- забезпечити контрастність шрифту та фону (наприклад, чорний текст на білому або світло-жовтому тлі);
- використовувати шрифти без засічок (Arial, Verdana) для кращого читання;
- робити можливим масштабування тексту без втрати структури документа;
- підписувати всі зображення (alt-text) для користувачів із вадами зору;
- використовувати доступні кольорові палітри, що враховують кольоросприйняття.

ПРИКЛАД:

Матеріал про структуру суднової енергосистеми може бути поданий як:

1. текстовий опис;
2. схема системи;
3. коротке відео з поясненням;
4. інтерактивна 3D-модель.

Здобувач освіти обирає форму, зручну для себе.

6. ПРИНЦИП ПОПЕРЕДНЬОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА ПЕРЕДБАЧУВАНOSTІ

Іноземним здобувачам освіти часто складно орієнтуватися у структурі курсу, правилах оцінювання та термінах подання робіт. Тому важливо забезпечити прозорість і передбачуваність освітнього процесу.

Іноземні здобувач освіти часто потребують часу для адаптації до термінології та структури курсу. Тому бажано надавати доступ до матеріалів завчасно – через електронне навчальне середовище або корпоративну платформу університету (наприклад, Moodle, Teams або Google Classroom).

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- підготувати інформаційний пакет курсу (Course Guide): опис цілей, форм навчання, графік занять, критерії оцінювання, контактні дані викладача;
- надати попередній доступ до всіх навчальних матеріалів через електронну платформу (Moodle, Google Classroom, Teams);
- роз'яснити, які форми академічної взаємодії прийняті в університеті: email-етикет, терміни зворотного зв'язку, правила посилання на джерела;
- використовувати приклади оформлених робіт (samples) як орієнтири.

7. ПРИНЦИП МІЖКУЛЬТУРНОЇ ЧУТЛИВОСТІ (*cultural awareness*)

Навчальні матеріали повинні бути позбавлені упереджень, національних або гендерних стереотипів, політичних натяків і культурних домінант.

Кожен приклад, зображення або ситуаційна задача має бути толерантною до різних культурних і релігійних контекстів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- використовувати нейтральні імена, країни, культурні приклади (наприклад, «Student A from Country X»);
- уникати ілюстрацій, що можуть мати неоднозначний підтекст;
- враховувати святкові дати та релігійні обмеження здобувачів освіти (наприклад, період Рамадану, різницю календарів);
- у технічних або бізнес-кейсах бажано демонструвати інтернаціональний контекст - як український досвід інтегрується у світовий.

8. ПРИНЦИП ПОСТУПОВОСТІ ТА ПІДТРИМКИ (*scaffolded learning*)

Матеріали мають будуватися за логікою поступового ускладнення, щоб здобувач освіти міг крок за кроком опановувати знання, не втрачаючи мотивації.

ПРИКЛАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ:

- в першу чергу подавати приклади з поясненням, потім аналогічні завдання без підказок;
- у тестах використовувати принцип «від простого до складного»;
- додавати коментарі підтримки («Don't worry if it seems difficult at first – it will become clearer after practice»);
- використовувати візуальні маркери прогресу (наприклад, шкала засвоєння тем).

9. ПРИНЦИП ІНТЕРАКТИВНОСТІ ТА ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ.

Кожен навчальний матеріал має стимулювати активну участь здобувач освіти та передбачати можливість перевірки розуміння.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- після теоретичного блоку надавати коротке завдання або питання для обговорення;
- використовувати QR-коди або посилання на онлайн-тести, відео, опитування;
- додавати поле для коротких нотаток «My Reflection»;
- у цифрових документах надавати інтерактивні елементи: посилання, гіперкарти, кнопки переходів.

Система принципів підготовки навчально-методичних матеріалів для здобувачів освіти-іноземців формує методичну культуру викладача, орієнтовану на різноманітність і повагу до іншої.

Розроблення таких матеріалів - це не лише технічне завдання, а акт педагогічної етики і міжкультурної взаємодії, який забезпечує реальну інклюзивність та безбар'єрність у вищій освіті.

2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТРУКТУРИ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

Ефективна структура навчальних матеріалів – це не лише питання логіки викладу, але й ключовий чинник доступності, зрозумілості та передбачуваності освітнього процесу для здобувачів освіти-іноземців.

Добре структурований матеріал допомагає здобувачу освіти орієнтуватися в курсі, прогнозувати очікування викладача, зменшує когнітивне навантаження та мовні труднощі.

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ

Кожен освітній курс має базуватись на єдиній логіці подання матеріалів, де здобувач освіти чітко бачить:

- що він вивчає (тема, мета, очікувані результати);
- чому це важливо (практична цінність теми);
- як це буде вивчатися (форми занять і завдань);
- як буде оцінюватися результат (критерії оцінювання).

Рекомендується дотримуватись структури від загального до конкретного, де кожен модуль курсу має стабільний формат і візуальну ідентифікацію.

2. ЕЛЕМЕНТИ НАВЧАЛЬНОГО ПАКЕТА МАТЕРІАЛІВ

Навчальний силабус (course syllabus / guide) є першим орієнтиром для іноземного здобувача освіти. Він повинен містити не лише перелік тем, але й пояснення мети курсу, очікуваних результатів навчання, форм контролю, критеріїв оцінювання, графік консультацій і контактні дані викладача. Бажано створювати силабус у двомовному форматі – українською та англійською.

Силабус – це «дорожня карта» курсу, основний документ для здобувача освіти. Він повинен містити:

- загальну інформацію про курс (назва, кредити, семестр, викладач, мова навчання);
- мету, завдання, очікувані результати (ILO);
- тематику занять і короткий зміст тем;
- методи навчання та форми оцінювання;
- контакти для зворотного зв'язку;
- правила академічної доброчесності.

РЕКОМЕНДАЦІЯ:

- створювати двомовну версію силабусу – українську та англійську, або українську з англомовними резюме до основних розділів;
- для іноземних здобувачів освіти можна додати «Quick Start Section» – короткий гайд про структуру навчання в НУК (типи занять, правила оцінювання, як звертатися до викладача тощо).

Лекційні матеріали (lecture notes / presentations).

Лекційні матеріали мають бути візуально чіткими, модульними й адаптованими до цифрового сприйняття.

Презентаційні матеріали до лекції мають бути максимально наочними. Кожен слайд повинен містити одну ідею або тезу, ілюстровану прикладом, схемою або зображенням. Слід уникати великих текстових блоків. Варто використовувати кольорове виділення ключових термінів та нумерацію для логічного переходу між темами.

Рекомендується створювати адаптовані тексти лекцій – короткі конспекти, де після кожного розділу подано коротке резюме (summary) англійською. Така форма допомагає здобувачам освіти перевірити розуміння матеріалу. У методичних вказівках до лабораторних чи практичних робіт важливо чітко прописувати алгоритм дій і критерії оцінювання.

СТРУКТУРА ЛЕКЦІЇ:

- назва теми, коротка мета та ключові питання;
- перелік ключових термінів (з перекладом);
- теоретичний виклад (до 3–5 основних підтем);
- ілюстрації, схеми, таблиці, фото або графіки;
- коротке резюме / Summary (UA + EN);
- перевірка розуміння: 2–3 контрольні запитання або міні-тест;
- джерела інформації (вказати, якщо використовувались міжнародні підручники чи стандарти).

ПОРАДИ:

- максимум 25–30 слайдів на лекцію тривалістю 80 хвилин;
- один слайд – одна ідея;
- використовувати зрозумілі шрифти (Timen New Roman, Arial, Calibri, Open Sans), мінімум 20 pt.
- ключові терміни – кольоровим виділенням або жирним шрифтом;
- використовувати піктограми для орієнтації (наприклад: «Key Idea», «Example», «Summary»).

Методичні вказівки до практичних і лабораторних занять

Методичні матеріали мають бути максимально алгоритмізованими та описаними покроково, з урахуванням мовних бар'єрів.

ТИПОВА СТРУКТУРА:

- назва роботи / заняття;
- мета роботи;
- коротке теоретичне обґрунтування (основні поняття);
- обладнання / програмне забезпечення, що використовується;
- послідовність виконання (step-by-step instructions);
- контрольні запитання;
- форма звітності (зразок оформлення звіту);
- критерії оцінювання результатів.

ПРИКЛАД:

Step 1. Open MATLAB / Simulink and load the template file «motor_control.slx»;
Step 2. Modify input parameters as described below;
Step 3. Run the simulation and save the result in file «Result_YourName.mdl».

Таке подання дозволяє здобувач освіти, навіть із обмеженим знанням мови, зрозуміти логіку виконання роботи.

Самостійна робота здобувача освіти.

Матеріали для самостійної роботи мають бути організовані за принципом «самонавчання з підтримкою».

РЕКОМЕНДОВАНО ВКЛЮЧАТИ:

- короткий конспект або уривок лекції;
- перелік питань для самоперевірки;
- тести з відповідями;
- шаблон звіту або есе;
- орієнтовний обсяг часу на виконання.

ПРИКЛАД
ПОДАЧІ:

Approximate time: 2 hours.
Tasks: Read Section 3.2 of the lecture notes.
Write a short summary (100–150 words) in English or Ukrainian.
Upload the file to Moodle before Friday, 18:00.

Глосарії та термінологічні таблиці. Кожен навчальний модуль доцільно супроводжувати тематичним глосарієм – коротким списком термінів українською мовою з англійськими відповідниками та коротким визначенням. Це особливо важливо для технічних і спеціалізованих дисциплін.

Глосарій – це обов'язковий елемент усіх навчальних матеріалів, особливо для технічних спеціальностей. Приклад структура глосарію представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Приклад структури глосарію

Термін	Визначення	Приклад / Коментар
Академічна доброчесність	Сукупність етичних принципів та правил у навчанні	Недопустимість плагіату
Інклюзивність	Створення умов рівного доступу до навчання для всіх здобувачів	Адаповані навчальні матеріали
Адаптація	Процес пристосування студента до нового освітнього середовища	Мовна, академічна та культурна підтримка
Доступність	Можливість безперешкодного використання навчальних ресурсів	Теговані PDF, субтитровані відео
Цифрова грамотність	Уміння ефективно користуватися цифровими інструментами	Робота з Moodle, Classroom, Teams

РЕКОМЕНДАЦІЯ:

- розміщувати глосарій у кінці кожного модуля або додатком до силабусу, а не лише в загальному кінці курсу;
- контрольні та оціночні матеріали. Для здобувачів освіти-іноземців особливо важливо, щоб форми контролю були зрозумілими, передбачуваними та прозорими.

Рекомендується на початку курсу ознайомити здобувачів освіти з прикладами оцінюваних робіт і критеріями. Тести, опитування та завдання повинні бути сформульовані простою мовою. Бажано уникати складних інструкцій або подвійних заперечень. Якщо можливо, додається приклад виконаного завдання.

ТИПОВІ ЕЛЕМЕНТИ КОНТРОЛЬНОГО ПАКЕТА:

- приклади запитань тестів;
- приклади завдань відкритого типу;
- шаблон індивідуального звіту або есе; форма оцінювальної рубрики (rubric) (див. табл. 2);
- інструкції для групових проєктів.

Таблиця 2

Приклад рубрики

Критерій	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Розуміння матеріалу	Студент демонструє повне розуміння термінів і понять, наводить коректні приклади	Студент розуміє основні поняття, але припускається незначних неточностей	Студент демонструє часткове або поверхове розуміння матеріалу
Виконання завдання	Завдання виконано точно, повністю, відповідно до інструкцій	Завдання виконано частково, є дрібні помилки або пропуски	Завдання виконано неправильно або значною мірою не виконано
Мовне оформлення	Текст структурований, терміни використані правильно, відсутні мовні помилки	Є незначні мовні помилки, але вони не впливають на зміст	Мовні помилки істотно ускладнюють розуміння
Самостійність	Студент працює самостійно, демонструє власні аргументи та приклади	Є часткова самостійність, використано шаблонні відповіді	Відсутні ознаки самостійності або відповідь списана

3. ПОРАДИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛІВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасний освітній процес дедалі більше переходить у цифровий формат, що вимагає від викладача не лише фахових знань, а й компетентності в електронному навчанні.

Для іноземних здобувачів освіти цифрове освітнє середовище виступає основним каналом комунікації, доступу до знань та підтримки, адже воно забезпечує безперервність навчання незалежно від часу, місця чи рівня мовної підготовки.

Організація навчальних матеріалів у цифровому середовищі має на меті створити структуровану, інтуїтивно зрозумілу та мовно доступну систему ресурсів, де здобувач освіти легко знаходить потрібну інформацію, може відстежити власний прогрес і отримати своєчасний зворотний зв'язок від викладача.

Основні завдання викладача в цьому контексті полягають у:

- побудові логічної цифрової архітектури курсу (розділення за модулями, темами, видами діяльності);
- забезпеченні уніфікації форматів файлів і назв документів, щоб уникнути плутанини;
- створенні мультимовного та інклюзивного контенту, який доступний для здобувачів освіти із різних країн і з різними можливостями;
- використанні платформ Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Miro, Mentimeter тощо для комунікації, оцінювання та спільної роботи;
- організації цифрового зворотного зв'язку через коментарі, чати, інтерактивні опитування, електронні рубрики.

Таке цифрове середовище стає не лише сховищем матеріалів, а інтерактивною освітньою екосистемою, у якій поєднано навчання, співпрацю, підтримку та адаптацію здобувачів освіти-іноземців до українського академічного простору.

РЕКОМЕНДАЦІЯ:

- усі документи повинні мати єдину структуру назв файлів, наприклад: `Lec_01_Introduction_EN-UA.pdf`, `Lab_02_Control_System.docx`;
 - на навчальній платформі Moodle або Google Classroom створювати папки за модулями: «Module 1. Fundamentals», «Module 2. Applications», тощо;
 - кожен модуль має містити: матеріали до лекції, практичні завдання, матеріали для самостійної роботи, короткий тест;
 - додати інструкцію «How to use this course» коротке пояснення, як користуватися платформою, як подавати завдання, як отримати фідбек.
- Підготовка й структуризація навчально-методичних матеріалів для здобувачів освіти-іноземців – це не лише технічний процес, а педагогічно осмислена діяльність, що визначає якість взаємодії у навчальному середовищі.

Добре спроектовані матеріали формують цілісну систему підтримки здобувача освіти, забезпечують його автономність, сприяють усвідомленому навчанню й мінімізують ризики непорозуміння, пов'язані з мовними або культурними бар'єрами.

Узагальнюючи викладені рекомендації, слід підкреслити, що структура, візуалізація, доступність і цифрова організація матеріалів мають працювати на спільну мету – зробити освітній процес зрозумілим,

відкритим і гнучким. Для викладача це означає перехід від ролі передавача знань до ролі модератора освітнього середовища, який допомагає кожному здобувачу освіти знайти власну траєкторію навчання:

- комунікаційну – пояснюють викладача без його присутності;
- мотиваційну – допомагають здобувачу освіти планувати навчання;
- інклюзивну – забезпечують рівні умови для розуміння змісту незалежно від мовного або культурного контексту.

3. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАТЕРІАЛІВ

Сучасна педагогічна діяльність неможлива без застосування цифрових технологій, які забезпечують доступність, інтерактивність, багатомовність і адаптивність навчальних ресурсів.

Для здобувачів освіти-іноземців цифрові інструменти відіграють особливу роль, оскільки дозволяють:

- долати мовні бар'єри завдяки перекладам, субтитрам і автоматичним поясненням;
- навчатися у власному темпі (self-paced learning);
- отримувати візуальні та аудіальні підказки замість складних текстів;
- підтримувати постійний зворотний зв'язок із викладачем у зручний час.

1. ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛАХ:

Принцип інтеграції.

Цифрові інструменти повинні доповнювати, а не замінювати педагогічний процес. Вони інтегруються у традиційні форми навчання, створюючи єдине освітнє середовище.

ПРИКЛАД:

після лекції здобувач освіти отримують коротке відео з поясненням основних понять або інтерактивний тест у Moodle для самоперевірки.

Принцип адаптивності.

Матеріали мають автоматично або вручну адаптуватися під потреби здобувачів освіти: масштабування тексту, можливість перекладу, регулювання швидкості відтворення відео.

ПРИКЛАД:

презентації створюються у форматі Google Slides, щоб здобувач освіти могли обирати мову коментарів або збільшувати зображення.

Принцип мультимодальності.

Поєднання тексту, відео, аудіо, графіки та інтерактиву сприяє кращому розумінню матеріалу.

ПРИКЛАД:

теоретичний матеріал з автоматизації подається як короткий відеоогляд + схема процесу + текстова інструкція.

Принцип доступності (accessibility).

Усі матеріали повинні бути придатними для перегляду на різних пристроях і відповідати стандартам WCAG (Web Content Accessibility Guidelines).

ПРАКТИЧНІ ВИМОГИ:

- забезпечити контрастність фону і тексту;
- використовувати чіткі шрифти (Arial, Calibri, Open Sans);
- додавати текстові альтернативи до зображень;
- включати субтитри у відео (українською та англійською).

Принцип хмарної взаємодії.

Викладач і здобувач освіти мають спільно користуватися матеріалами через хмарні сервіси, що дозволяє забезпечити постійне оновлення контенту.

ПРИКЛАДИ: | Google Drive, OneDrive, Dropbox, Moodle repositories.

2. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА ЕТАПАХ СТВОРЕННЯ МАТЕРІАЛІВ

Підготовка текстових документів використовувати MS Word, Google Docs або OnlyOffice для спільної підготовки методичних вказівок, створювати білінгвальні версії документів із вбудованими глосаріями, додавати активні гіперпосилання на відео, схеми, довідники, для перекладу термінів – DeepL, Grammarly, Reverso Context, але з обов'язковим педагогічним редагуванням.

ПРИКЛАД: | у тексті лабораторної роботи термін «PID controller» супроводжується українським перекладом і коротким поясненням у виносі

Створення презентацій і візуальних матеріалів.

Візуальні засоби навчання є одним із найефективніших інструментів для забезпечення розуміння навчального матеріалу здобувачем освіти-іноземцями, особливо в умовах мовних чи культурних бар'єрів.

Добре розроблена презентація або інфографіка дозволяє перекласти складні поняття у зрозумілі образи, підтримати концентрацію уваги, полегшити сприйняття технічної інформації та зробити навчальний процес більш динамічним і доступним.

Для іноземних здобувачів освіти візуалізація виконує не лише ілюстративну, а й комунікативну функцію – вона замінює частину вербального контенту, допомагає орієнтуватися у структурі теми, порівнювати поняття, будувати логічні зв'язки та співвідносити терміни двома мовами.

Ключовим завданням викладача є створення візуально зрозумілих, структурованих і культурно нейтральних матеріалів, які можна ефективно використовувати в аудиторії, під час онлайн-занять та у змішаному форматі.

Презентація або візуальний матеріал повинні:

- логічно підтримувати зміст лекції чи практичного заняття;
- бути зрозумілими незалежно від рівня мовної підготовки;
- містити короткі, чіткі фрази або ключові слова;
- поєднувати текст, зображення, символи та кольори у візуально збалансованій формі;
- мати узгоджений двомовний або мультимовний підпис (UA–EN).

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- PowerPoint, Canva, Prezi, Google Slides – для створення мультимовних презентацій із візуальним супроводом;
- для технічних спеціальностей – Lucidchart, Draw.io, Miro для побудови схем, процесів, блок-діаграм.

ТИПОВА СТРУКТУРА ПРЕЗЕНТАЦІЇ:

- титульний слайд із назвою теми, викладачем, мовами підтримки;
- 10–15 змістових слайдів (по 1 тезі або ідеї на слайд);
- короткий словник термінів (UA–EN) наприкінці;
- QR-коди або посилання на додаткові ресурси.

ПРИКЛАД:

Тема: «Control of Electric Drives»

Слайд 5 – схема системи керування (з підписами UA/EN).

Слайд 12 – короткий відеофрагмент із демонстрацією експерименту.

Створення презентацій і візуальних матеріалів – це не просто технічний процес оформлення, а педагогічна стратегія, спрямована на формування інклюзивного освітнього простору, де кожен здобувач освіти – незалежно від мови, культури чи досвіду – має рівний доступ до розуміння й активної участі в навчанні.

Аудіо- та відео-матеріали.

Відеоконтент допомагає здобувачам освіти – іноземцям засвоїти матеріал без надмірного текстового навантаження.

РЕКОМЕНДОВАНО:

- короткі відео (3–7 хвилин) з поясненням основних понять;
- відеолекції з субтитрами двома мовами;
- використання Loom, Panopto, OBS Studio, Screencast-O-Matic для запису екрана з голосом викладача;
- додавання QR-кодів до друкованих матеріалів, які ведуть на відеоінструкції або практикуми;
- збереження у форматі.mp4 з помірною роздільною здатністю (720p для швидкого завантаження).

ПРИКЛАД:

У лабораторній роботі «Control of Drone Stabilization» додається QR-код, який відкриває 3-хвилинне відео демонстрації експерименту з поясненнями англійською.

Інтерактивні елементи.

Інтерактивність сприяє активному залученню здобувачів освіти до навчального процесу.

РЕКОМЕНДУЄТЬСЯ ВИКОРИСТОВУВАТИ:

- H5P – для інтерактивних відео, вікторин і симуляцій у Moodle;
- Mentimeter, Slido, Padlet – для опитувань і збирання зворотного зв'язку;
- Kahoot, Quizlet – для тренування термінології;
- ThingLink – для створення інтерактивних схем і зображень із підписами кількома мовами.

ПРИКЛАД:

Після теми «Environmental Monitoring Systems» здобувач освіти проходить інтерактивну карту з позначенням сенсорів, натискаючи на них для короткого опису (українською/англійською).

Автоматизація перекладу та локалізації.

Для роботи з мультимовними аудиторіями важливо підтримувати автоматичну локалізацію матеріалів:

- Google Translate for Docs – швидкий переклад основного тексту;
- DeepL Translator – точний переклад технічних термінів;
- Subtitle Edit / Kapwing / YouTube Studio – автоматичне створення субтитрів до відео;
- LanguageTool, Grammarly – перевірка граматики й стилю.

Викладач має виконувати педагогічне редагування автоматичного перекладу, особливо у спеціалізованих текстах (інженерних, технічних, медичних тощо).

3. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ ПУБЛІКАЦІЇ ТА ПОШИРЕННЯ МАТЕРІАЛІВ

В умовах цифровізації вищої освіти, а особливо при роботі зі здобувачами освіти-іноземцями, викладачеві необхідно забезпечити зручний, безпечний і системний доступ до навчальних матеріалів у різних форматах.

Цифрові платформи виступають не лише сховищем навчальної інформації, а й інтерактивним середовищем взаємодії, у якому відбувається обмін знаннями, комунікація, оцінювання та індивідуальна підтримка.

Використання таких платформ як Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, YouTube або Vimeo дозволяє створити єдиний цифровий простір курсу, де всі матеріали згруповані за темами, мають логічну структуру й зрозумілу систему навігації. Це особливо важливо для іноземних здобувачів освіти, яким складно орієнтуватися в багаторівневих посиланнях, електронних листах чи різномірних хмарних сховищах.

Ефективна електронна платформа курсу має забезпечувати доступність, модульність та зворотний зв'язок. На головній сторінці розміщуються ключові відомості: назва дисципліни, фото викладача, коротке привітання,

мовна підтримка, інформація про формат навчання, графік консультацій, а також інструкція «How to use this course», яка пояснює логіку побудови курсу й правила взаємодії. Далі розміщуються тематичні блоки, у кожному з яких містяться презентації, тексти лекцій, глосарій, відео, практичні завдання, тестові матеріали та окремий форум або чат для запитань.

У Moodle чи Google Classroom викладач має можливість відкривати доступ до матеріалів поступово – відповідно до графіка занять, а також застосовувати різні типи активностей: тести, завдання для завантаження, опитування, інтерактивні елементи H5P, обговорення.

ПРИКЛАД:

- Moodle / Google Classroom розміщення матеріалів за модулями з датами доступу; додавання форумів для обговорень;
- інтеграція H5P для інтерактивних елементів; можливість залишати коментарі або запитання безпосередньо під лекцією.

Цифрові платформи також забезпечують асинхронну взаємодію, тобто здобувач освіти може переглядати матеріали у зручний час, що особливо важливо для слухачів, які перебувають у різних часових зонах. Для полегшення сприйняття викладач може прикріплювати короткі відео або аудіо-пояснення до завдань, вставляти посилання на приклади, підручники чи відкриті освітні ресурси.

Завдяки системі коментарів та електронних журналів здобувач освіти отримує зворотний зв'язок у цифровій формі – короткі коментарі, оцінки, рекомендації щодо вдосконалення. Це формує індивідуальну траєкторію навчання й підвищує рівень автономності здобувача освіти.

Особливе значення має мультимовна доступність матеріалів на платформах. Викладач може дублювати ключові інструкції англійською мовою, використовувати перекладені шаблони для назв модулів, додавати двомовні анотації до кожного ресурсу, щоб здобувач освіти розумів його зміст без додаткових пояснень.

НАПРИКЛАД:

- замість назви «Завдання 2» доцільно вказати «Task 2 – Laboratory Report on Control Systems».

Така практика формує зрозумілу й інтернаціонально дружню структуру курсу. Для роботи з мультимедійними матеріалами ефективно використовуються YouTube, Vimeo або Panopto – це платформи, що дозволяють зберігати короткі відеолекції, додавати субтитри, формувати плейлисти за модулями, створювати закритий доступ для здобувачів освіти конкретного курсу.

ПРИКЛАД:

- YouTube / Vimeo (закриті канали) розміщення коротких навчальних відео;
- увімкнення субтитрів двома мовами;
- створення плейлистів «Course Module 1–5» з коротким описом кожного відео.

Використання YouTube Studio дає змогу додавати титри українською та англійською мовами, що забезпечує двомовну підтримку навіть без перекладача. Для коротких відео-інструкцій чи пояснень практичних завдань викладач може застосовувати Loom або Screencast-O-Matic – ці сервіси дають змогу записати екран і голос викладача, створюючи персоналізовану форму подачі матеріалу.

Усі цифрові ресурси мають бути логічно взаємопов'язані між собою: платформа курсу посиляється на відео, відео – на практичні матеріали, а практичні матеріали – на тести або форуми. Це створює ефект «замкненого навчального циклу», у якому здобувач освіти не втрачає орієнтацію і розуміє, куди перейти після кожного етапу.

Важливо, щоб платформи використовувалися також для забезпечення академічної доброчесності та безпеки. Доступ до матеріалів має бути налаштований таким чином, щоб користувачі ззовні не могли їх копіювати чи редагувати без дозволу. На кожному ресурсі бажано зазначати авторство, рік створення, приналежність до НУК, а також вказівку на освітнє призначення матеріалу.

Цифрові платформи виконують функцію не просто сховища контенту, а повноцінного освітнього середовища, яке об'єднує здобувачів освіти, викладачів і ресурси університету в єдину інтерактивну систему. Вони стають важливим інструментом реалізації інклюзивної політики НУК – забезпечують безбар'єрний доступ до навчання, підтримують різні мовні й культурні спільноти, сприяють інтеграції здобувачів освіти-іноземців у єдиний академічний простір.

4. БЕЗПЕКА ТА АВТОРСЬКЕ ПРАВО ПРИ ВИКОРИСТАННІ ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ

У сучасному освітньому середовищі цифрові матеріали є не лише засобом навчання, а й результатом інтелектуальної праці викладача. Тому важливим завданням є забезпечення їхнього правового захисту, академічної доброчесності та інформаційної безпеки.

У процесі підготовки, публікації й поширення навчальних матеріалів викладач повинен дотримуватися норм законодавства у сфері авторського права та суміжних прав, а також внутрішніх положень університету про використання електронних ресурсів.

Цифрові навчальні матеріали – тексти, презентації, відео, схеми, методичні розробки, бази даних, інтерактивні вправи – мають статус об'єктів авторського права. Автором визнається фізична особа, творчою працею якої створено цей продукт.

При розміщенні матеріалів у Moodle, Google Classroom чи на відкритих освітніх платформах необхідно чітко зазначати ім'я автора, його посаду, назву університету та рік створення матеріалу. Рекомендується додавати підпис: «Матеріали надано для освітнього використання. © Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2025».

Таке формулювання виконує одночасно дві функції – юридичну (фіксує авторство) та етичну (нагадує про принцип академічної доброчесності).

Викладач, використовуючи у своїх курсах фрагменти чужих матеріалів – зображення, схеми, графіки, цитати або відео, – зобов'язаний дотримуватись правил коректного цитування і зазначення джерел. Якщо йдеться про публічні освітні ресурси (наприклад, матеріали Creative Commons), потрібно перевіряти тип ліцензії та додавати посилання на автора з уточненням умов використання (наприклад, CC BY-NC-SA).

Для здобувачів освіти – іноземців доцільно пояснювати ці правила під час занять, щоб сформувати культуру відповідального ставлення до інтелектуальної власності в міжнародному академічному середовищі.

Важливо також забезпечити цифрову безпеку навчальних матеріалів. Викладач має використовувати лише офіційні платформи університету або перевірені хмарні сервіси з належним рівнем шифрування. Усі файли, що містять навчальні розробки, варто зберігати з обмеженим доступом – лише для зареєстрованих здобувачів освіти курсу. Для документів, що розповсюджуються через відкриті канали, необхідно встановлювати параметри «тільки для перегляду», щоб запобігти несанкціонованому редагуванню чи копіюванню.

Крім того, рекомендується періодично створювати резервні копії (backup) електронних матеріалів, аби уникнути їх втрати у випадку технічних збоїв або кібератак.

Безпечне цифрове середовище передбачає і захист персональних даних здобувачів освіти. Викладач не повинен розміщувати у відкритому доступі списки груп, оцінки, фотографії чи іншу інформацію, що може ідентифікувати особу без її згоди. Усі форми електронного зворотного зв'язку (опитування, звіти, тести) мають бути налаштовані таким чином, щоб результати бачили лише викладач і сам здобувач освіти.

З точки зору академічної етики, важливо підтримувати баланс між відкритістю навчальних матеріалів і дотриманням авторських прав. Відкритий доступ сприяє популяризації науки й підвищує якість освіти, однак кожен викладач має усвідомлювати відповідальність за збереження свого інтелектуального продукту та етичне використання чужого. Саме тому доцільно розміщувати електронні ресурси з поміткою про призначення: «тільки для навчального використання», а для відео – додавати титри з логотипом університету та коротким зазначенням автора.

Дотримання принципів безпеки й авторського права є невід'ємною частиною інклюзивного та етичного цифрового освітнього простору. Захист результатів творчої праці викладача гарантує сталість навчального контенту, забезпечує його якість і формує довіру до університету як надійного джерела освітніх знань. Для здобувачів освіти-іноземців це також створює чітке уявлення про академічні стандарти, права та обов'язки у сфері цифрової освіти, сприяючи розвитку відповідальної та правосвідомої поведінки в міжнародному академічному середовищі.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Усі електронні матеріали мають містити вказівку авторства (ПІБ викладача, університет, рік).

2. Заборонено використовувати зображення або тексти без посилання на джерело.

3. У Moodle або Classroom рекомендується вставляти фразу: «Materials are provided for educational purposes only, © National University of Shipbuilding, 2025».

4. Для відео чи презентацій бажано розміщувати логотип НУК та короткий підпис про авторство.

5. Доступ до матеріалів має бути налаштований із правами»тільки для здобувачів освіти курсу».

5. ПЕРЕВАГИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Використання цифрових технологій у системі вищої освіти відкриває нові можливості для забезпечення рівного доступу до знань, підвищення якості викладання та формування інклюзивного освітнього середовища. У сучасному закладі освіти цифрові інструменти не лише спрощують подання навчального матеріалу, а й створюють гнучкі механізми взаємодії, які враховують індивідуальні потреби здобувачів освіти, їхній культурний, мовний та психологічний контекст.

Інклюзивність у цифровому просторі означає не лише технічну доступність матеріалів, але й можливість кожного здобувача освіти повноцінно брати участь у навчальному процесі, незалежно від мови, рівня підготовки, фізичних обмежень або місця перебування. Цифрові технології дозволяють організувати навчання у форматі «anytime—anywhere», що є особливо важливим для здобувачів освіти-іноземців, які можуть перебувати в інших часових зонах або проходити адаптацію до нових культурних умов.

Завдяки цифровим платформам навчання стає інтерактивним, динамічним і персоналізованим. Здобувач освіти має змогу опрацьовувати матеріал у власному темпі, повертатися до складних тем, переглядати лекції в записі, виконувати завдання в зручний для себе час. Це формує відчуття контролю над власним навчанням і знижує стрес, пов'язаний із мовними бар'єрами чи різницею в освітніх традиціях. Цифрові сервіси, такі як Moodle, Google Classroom чи Microsoft Teams, дозволяють викладачеві підтримувати постійний діалог зі здобувачем освіти через коментарі, форуми або онлайн-консультації, що створює атмосферу відкритості та довіри.

Особливу роль цифрові технології відіграють у подоланні мовних і комунікаційних труднощів. Використання автоматичних перекладачів, субтитрів, двомовних презентацій, глосаріїв і інтерактивних тестів сприяє кращому розумінню навчального матеріалу. Візуалізація складних процесів за допомогою схем, діаграм, відео або анімацій компенсує обмеження у володінні мовою, забезпечуючи рівні умови сприйняття для всіх учасників навчального процесу.

Цифрові технології також сприяють соціальній інтеграції здобувачів освіти. Спільні онлайн-проекти, форуми, групові чати, віртуальні лабораторії дають змогу об'єднати здобувачів освіти із різних країн навколо спільної діяльності.

Це створює умови для міжкультурного діалогу, розвитку навичок співпраці та толерантності. Інтерактивні платформи стають місцем, де кожен учасник може висловитись, продемонструвати свій досвід і зробити внесок у колективне знання, що особливо важливо для здобувачів освіти, які лише адаптуються до нової освітньої системи.

Крім педагогічних переваг, цифрові технології мають важливе психологічне значення. Вони знижують відчуття ізоляції, особливо у тих, хто навчається в іншій країні або в дистанційному форматі. Онлайн-середовище дозволяє підтримувати зв'язок із викладачем і групою, отримувати зворотний зв'язок, брати участь у спільних обговореннях. Це формує почуття приналежності до академічної спільноти та стимулює внутрішню мотивацію до навчання.

З точки зору викладача, цифрові технології значно розширюють дидактичний інструментарій. Вони дають можливість поєднувати різні формати - текст, аудіо, відео, симуляції, інтерактивні вправи - для створення комплексного навчального досвіду. Системи аналітики в Moodle або Google Classroom дозволяють відстежувати активність здобувачів освіти, визначати теми, які потребують додаткового пояснення, і персоналізувати підтримку. Усе це сприяє підвищенню ефективності навчання та професійній рефлексії викладача.

Інклюзивний потенціал цифрових технологій проявляється і в тому, що вони забезпечують універсальний дизайн навчального середовища. Один й той самий матеріал може бути представлений у різних форматах - текстовому, аудіальному, відео або інтерактивному - що відповідає різним стилям сприйняття інформації. Здобувач освіти може обрати найзручніший спосіб опрацювання контенту, що відповідає його індивідуальним особливостям і рівню володіння мовою.

У перспективі цифрові технології стають основою інтернаціоналізації освіти. Вони створюють умови для залучення іноземних здобувачів освіти до освітніх програм, спільних дослідницьких проєктів і міжнародних академічних ініціатив. Таким чином, цифрове навчання перетворюється на інструмент культурної дипломатії, сприяє формуванню позитивного іміджу університету й розширює його академічну присутність у глобальному просторі.

Цифрові технології забезпечують не лише технічну, а й соціально-педагогічну основу інклюзивного навчання. Вони дозволяють реалізувати принципи рівності, різноманіття та доступності, створюють умови для самореалізації кожного здобувача освіти, незалежно від його походження, досвіду чи рівня підготовки. У Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова така модель цифрової інклюзії є не просто інструментом навчання, а елементом університетської культури, спрямованою на формування відкритого, інноваційного й гуманістичного освітнього простору.

Використання цифрових технологій у підготовці навчальних матеріалів – це стратегічний напрям розвитку інклюзивної освіти у вищій школі.

Для викладача це можливість створити гнучке, сучасне, безбар'єрне навчальне середовище, яке підтримує академічну мобільність, міжкультурну взаємодію та високу якість освіти незалежно від походження здобувачів освіти.

4. МІЖКУЛЬТУРНА ЧУТЛИВІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ МАТЕРІАЛІВ

Міжкультурна чутливість у системі вищої освіти - це здатність викладача усвідомлювати, розуміти й поважати культурні відмінності здобувачів освіти, інтегруючи ці особливості в навчальний процес. Для університетів, що мають іноземних здобувачів освіти, вона стає ключовою складовою педагогічної майстерності, адже впливає не лише на якість спілкування, але й на ефективність засвоєння матеріалу, мотивацію до навчання та психологічний комфорт здобувачів освіти.

У підготовці навчальних матеріалів міжкультурна чутливість означає створення змісту, який враховує культурні контексти, символіку, мовні особливості, релігійні цінності, комунікативні стилі та соціальні норми різних країн. Це не лише питання толерантності, а й науково-педагогічний підхід, що ґрунтується на принципах інтеркультурної педагогіки, гуманістичної психології та когнітивної лінгвістики.

Викладач, який готує матеріали для аудиторії, що складається з представників різних культур, має передусім уникати етноцентризму, тобто тенденції оцінювати інші культури через призму власної. У практичному вимірі це означає, що приклади, кейси або ілюстрації не повинні містити елементів, які можуть бути незрозумілими, некоректними чи потенційно образливими для здобувачів освіти з інших країн. Наприклад, жартівливі вислови, локальні політичні алюзії, специфічні соціальні стереотипи або культурні символи, що мають неоднозначне значення, потрібно або пояснювати, або замінювати нейтральними аналогами.

Міжкультурна чутливість проявляється також у мовному оформленні навчальних матеріалів. Викладач має обирати зрозумілу, лаконічну, граматично правильну мову, уникати складних метафор, місцевих ідіом і професійного жаргону без пояснення. Для технічних дисциплін доцільно створювати двомовні глосарії (українсько-англійські або українсько-китайські тощо), а для гуманітарних - включати культурні коментарі чи короткі лінгвокраїнознавчі довідки. Це сприяє не лише розумінню термінології, а й розвитку міжкультурної компетентності.

Зміст навчальних матеріалів має бути культурно нейтральним і глобально релевантним. Приклади завдань, ситуацій або кейсів варто добирати з урахуванням універсальних цінностей - наукової об'єктивності, безпеки, сталого розвитку, людської гідності, професійної етики. Якщо матеріал містить посилання на локальні реалії (наприклад, українські підприємства, правові норми чи історичні події), викладач повинен коротко пояснити контекст, щоб забезпечити адекватне розуміння для іноземних слухачів.

Особливу увагу слід приділяти візуальному компоненту. Зображення, фотографії, схеми або графічні елементи не повинні містити політичних, релігійних або гендерних стереотипів. При створенні презентацій бажано використовувати універсальні символи, зрозумілі кольори та іконографіку,

що не асоціюються з конкретно культурною чи національною системою. Наприклад, червоний колір у різних культурах має різне символічне значення - від небезпеки до удачі, тому варто уникати його надмірного використання у попереджувальних чи мотиваційних елементах.

Міжкультурна чутливість також передбачає емоційну відкритість викладача. Освітній процес із залученням здобувачів освіти різних культур вимагає гнучкості у спілкуванні, уміння сприймати різні форми поведінки, реагувати на них толерантно й підтримувати атмосферу взаємоповаги. Під час підготовки матеріалів варто враховувати, що теми, які є звичними для одних культур, можуть бути татуйованими для інших (наприклад, питання релігії, гендеру або політики).

Тому викладач повинен обирати теми нейтрального характеру або попередньо пояснювати, що обговорення ведеться в науковому, а не оціночному контексті.

У методичних рекомендаціях до занять бажано передбачати поради з міжкультурної взаємодії, наприклад: як формувати команди, якщо в групі навчаються представники різних країн; як уникати непорозумінь у комунікації; як забезпечити участь усіх здобувачів освіти у дискусії. Добре зарекомендував себе принцип "cultural rotation", коли в групових завданнях здобувач освіти змінюються ролями, а представники різних культур по черзі виступають у ролі фасилітаторів, доповідачів або рецензентів.

Для викладача міжкультурна чутливість – це не лише етична норма, а професійна компетентність, яка впливає на репутацію університету та його міжнародний імідж. Розробка навчальних матеріалів з урахуванням культурного різноманіття демонструє відкритість закладу до співпраці, формує позитивний досвід навчання для іноземних здобувачів освіти і сприяє їх академічній та соціальній інтеграції в українське освітнє середовище.

ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ:

- формулюйте навчальний контент нейтрально та зрозуміло;
- уникайте фразеологізмів, прислів'їв, локальних жартів, ідіом та алюзій, які можуть бути незрозумілими або неоднозначними для здобувачів освіти інших культур. Якщо використовується культурно специфічний приклад, додайте коротке пояснення українською та англійською мовами;
- застосовуйте просту, академічно коректну мову;
- використовуйте короткі речення, чіткі формулювання, пояснюйте нові поняття. У двомовних матеріалах забезпечуйте змістову симетрію – обидві версії мають бути рівноцінними за обсягом і точністю перекладу;
- підтримуйте культурну нейтральність у візуальних матеріалах;
- обирайте зображення, кольори, символи та шрифти, зрозумілі більшості культур. Уникайте використання політичних, релігійних чи гендерних символів. Перевагу надавайте універсальним візуальним метафорам – природі, технологіям, співпраці, науці;
- добирайте приклади з глобальним контекстом;

– для пояснення понять використовуйте ситуації з міжнародної практики або загальнолюдських тем – сталий розвиток, екологія, інновації, безпека. Український досвід подавайте через порівняння: «як реалізовано в Україні та у світі»;

– уникайте директивного стилю у формулюваннях;

– замість наказових форм («ви зобов'язані», «потрібно зробити») використовуйте м'які педагогічні вирази: «рекомендується», «доцільно виконати», «варто звернути увагу». Такий стиль сприяє повазі до різних культурних норм комунікації;

– створюйте умови для багатокультурної співпраці;

– формуйте змішані команди під час групових проєктів, щоб здобувачі освіти з різних країн взаємодіяли, обмінювались ідеями та навчались один у одного. Додавайте короткі пояснення до завдань англійською або мовою здобувачів освіти для уникнення непорозумінь;

– враховуйте різні стилі комунікації;

– пояснюйте, що для представників одних культур прямолінійність у дискусії є нормою, а для інших – виявом неввічливості. Заохочуйте поважне слухання, аргументований діалог і взаємну підтримку під час обговорень;

– практикуйте саморефлексію викладача;

– перед публікацією матеріалу ставте собі запитання: чи не містить цей приклад потенційно некоректного підтексту? чи буде цей жарт або ілюстрація зрозумілою здобувачам освіти з інших країн? чи є цей контент етично нейтральним?

– залучайте зворотний зв'язок від здобувачів освіти – іноземців;

– проводьте короткі анонімні опитування після занять або модулів, щоб дізнатися, що було зрозуміло, які приклади виявилися близькими чи складними для сприйняття. Використовуйте результати для адаптації подальших матеріалів;

– використовуйте міжкультурну чутливість як педагогічний інструмент;

– не намагайтесь уніфікувати культури – навпаки, створюйте простір діалогу;

– підкреслюйте різноманіття прикладів, давайте здобувачам освіти можливість ділитися власними культурними поглядами, залучайте їхні історії до навчального процесу;

– формуйте атмосферу взаємоповаги;

– під час обговорень підтримуйте толерантність і конструктивність.

Якщо виникають культурні непорозуміння, сприймайте їх як можливість навчання, а не як конфлікт. Викладач має бути фасилітатором діалогу, а не арбітром у суперечці;

– подавайте матеріал через універсальні цінності;

– орієнтуйтеся на такі категорії, як людська гідність, професійна етика, наукова об'єктивність, співпраця та безпека. Це поняття, спільні для більшості культур, що створюють основу академічного порозуміння;

– використовуйте міжнародну термінологію та стандарти. Для технічних

дисциплін – терміни IEEE, ISO, IMO, IEC; для управлінських – PMI, OECD, ISO 9001;

- розвивайте емпатію через навчальні завдання;
- включайте завдання, де здобувач освіти аналізує ситуацію з позицій іншої культури або розробляє рішення, яке підходить для мультикультурного колективу. Це сприяє формуванню глобальної компетентності;
- підтримуйте ідею культурного взаємообміну;
- давайте здобувачам освіти можливість представляти власні приклади, проєкти чи короткі презентації, пов'язані з їхнім національним контекстом. Це підвищує самооцінку, збагачує навчальний процес та створює реальне середовище міжкультурного навчання.

Міжкультурна чутливість у підготовці навчальних матеріалів – це стратегічна складова інклюзивної освіти, що поєднує наукову обґрунтованість, гуманістичні цінності та культурну емпатію. Вона забезпечує не лише якість комунікації між викладачем і здобувачами освіти, а й створює умови для взаємного розуміння, довіри та партнерства в академічному середовищі, сприяючи розвитку університету як відкритої мультикультурної спільноти знань.

5. ПІДТРИМКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ІНОЗЕМНОГО ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Самостійна робота є важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців, адже саме під час індивідуального опрацювання матеріалу формується здатність до аналітичного мислення, дослідницької діяльності та самоменеджменту навчання. Для здобувачів освіти - іноземців цей елемент освітнього процесу має особливе значення, оскільки вони часто стикаються з додатковими труднощами - мовними, культурними, психологічними та організаційними. Тому роль викладача полягає не лише у наданні завдань, а й у створенні системи підтримки, що забезпечує реальну можливість якісного самонавчання.

Підтримка самостійної роботи іноземних здобувачів освіти базується на принципах доступності, структурованості, поетапності та педагогічного супроводу. Здобувач освіти має чітко розуміти, що, коли й як потрібно виконати, які ресурси йому доступні, як отримати консультацію, як оцінюється його робота та які критерії успішності.

Викладач має забезпечити чітку інструктивну основу для кожного виду самостійної діяльності. Кожне завдання повинно супроводжуватись коротким описом мети, орієнтовного часу виконання, очікуваних результатів і критеріїв оцінювання. Доцільно додавати зразки виконаних робіт або шаблони для заповнення, щоб зменшити мовне навантаження та полегшити розуміння формату звітності.

Важливо, щоб здобувачі освіти мали постійний доступ до навчальних ресурсів у зручному цифровому форматі. Це можуть бути електронні підручники, конспекти лекцій, презентації, відео, інтерактивні тести, віртуальні лабораторії або демонстраційні симуляції. Матеріали повинні бути розміщені в єдиній онлайн-платформі - Moodle, Google Classroom або Microsoft Teams - із логічною структурою та зрозумілими назвами файлів.

Особливу увагу слід приділяти мовній підтримці самостійного навчання. Для цього викладач може створювати двомовні словники термінів, короткі пояснення складних понять, схеми, таблиці відповідності термінології. Ефективною практикою є додавання коротких відеоінструкцій англійською або українською мовами з субтитрами, у яких пояснюється алгоритм виконання завдань. Це допомагає здобувачам освіти із різним рівнем володіння українською мовою працювати більш упевнено.

Для ефективної організації самостійної роботи доцільно впроваджувати покрокову систему навчання. Наприклад, складне завдання можна поділити на кілька етапів - ознайомлення з теорією, виконання тесту для самоперевірки, розробка прикладу або мініпроєкту, підготовка звіту. Такий підхід сприяє розвитку автономності, але водночас дозволяє контролювати прогрес.

У Moodle або Google Classroom рекомендується створювати електронні контрольні точки (checkpoints) – короткі тестові завдання чи рефлексійні

анкети після кожного розділу. Вони допомагають здобувач освіти оцінити власне розуміння матеріалу, а викладачу - своєчасно виявити труднощі й скорегувати навчальний процес.

Під час підготовки матеріалів важливо враховувати психологічні аспекти адаптації іноземних здобувачів освіти. Для багатьох з них навчання в іншій країні супроводжується стресом, невпевненістю або страхом помилитися. Тому завдання для самостійної роботи мають бути сформульовані в позитивному, мотивувальному тоні. Доцільно використовувати фрази на кшталт «спробуйте проаналізувати», «порівняйте на власний розсуд», «поясніть своїм словами». Це допомагає здобувачу освіти відчувати довіру до власних знань і поступово адаптуватись до нового освітнього середовища.

Важливим аспектом є зворотний зв'язок, який повинен бути системним, своєчасним і підтримувальним. Викладач має не просто оцінювати результати, а й надавати короткі коментарі щодо сильних сторін роботи та напрямів для покращення. Для іноземних здобувачів освіти ефективною є комбінація текстових і відеокоментарів (через Loom, Teams або Google Meet), що дозволяє краще зрозуміти інтонацію та пояснення.

Доцільно організовувати електронні консультації або «office hours» - онлайн-зустрічі, під час яких здобувачі освіти можуть поставити запитання щодо самостійних завдань. Такі консультації варто проводити у фіксований час щотижня або за попереднім записом. Це формує відчуття підтримки та стабільності у здобувачів освіти, особливо на початкових етапах навчання.

Одним із найважливіших інструментів підтримки є рефлексивні завдання, які допомагають здобувачами освіти усвідомлювати власний прогрес. Це можуть бути короткі звіти «What I learned this week» або журнали самооцінки, де здобувач освіти оцінює своє розуміння теми за шкалою, коментує труднощі та пропонує способи їх подолання. Такі форми не лише сприяють розвитку навички саморефлексії, а й дають викладачеві цінну інформацію для адаптації методів навчання.

Суттєвим чинником успішності самостійної роботи є створення спільнот підтримки (peer learning). Здобувачам освіти варто надавати можливість працювати у парах або невеликих групах, обмінюватися результатами, обговорювати проблемні питання на форумах або у чатах. Це формує середовище співпраці, знижує мовну напругу та підсилює відчуття належності до академічної спільноти.

Особливе значення має інтернаціональний компонент завдань для самостійної роботи. Викладач може пропонувати здобувачам освіти аналізувати приклади з різних країн, порівнювати підходи до вирішення технічних чи соціальних проблем у міжнародному контексті. Такий формат підвищує мотивацію, дозволяє здобувачам освіти застосовувати власний культурний досвід і водночас пізнавати українську специфіку.

Ефективна підтримка самостійної роботи іноземних здобувачів освіти передбачає і використання сучасних цифрових інструментів. Для управління часом – Google Calendar або Trello; для створення мініпроектів – Miro, Canva, Notion; для тестування – Moodle Quiz або Quizlet; для

комунікації – Teams Chat або Telegram-групи. Це розширює можливості здобувача освіти та робить процес навчання інтерактивним і технологічно гнучким.

Зрештою, підтримка самостійної роботи іноземного здобувача освіти – це не додаткова функція, а інтегрований компонент педагогічної діяльності, що поєднує методичну чіткість, емоційну емпатію й технологічну підтримку. Вона допомагає здобувачу освіти відчувати себе не ізольованим спостерігачем, а повноцінним учасником навчального процесу. Такий підхід сприяє розвитку самодисципліни, відповідальності, впевненості у власних силах і формує фундамент для успішного професійного становлення в міжнародному освітньому середовищі.

ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДТРИМКИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ:

- надавайте чіткі, структуровані інструкції;
- кожне завдання для самостійної роботи має супроводжуватися коротким описом мети, етапів виконання, термінів подання, критеріїв оцінювання та рекомендованого часу на виконання. Це допомагає здобувачам освіти планувати роботу й уникати непорозумінь, пов'язаних із мовними бар'єрами;
- забезпечуйте приклади та шаблони;
- до кожного виду завдання (есе, звіт, реферат, презентація, проєкт) додавайте зразок виконання або шаблон документа. Це допомагає іноземним здобувачам освіти зрозуміти формат, обсяг і стиль подачі матеріалу, не витрачаючи зусиль на здогадки;
- створюйте двомовні інструкції. Інструкції, таблиці, графіки або контрольні питання подавайте українською та англійською (або мовою, якою володіє група). Двомовність сприяє точнішому розумінню змісту та формує зв'язок між термінологією різними мовами;
- використовуйте короткі відеоінструкції;
- запишіть короткі (2–5 хвилин) пояснення для самостійних робіт із субтитрами. Відео може містити приклад виконання, типові помилки або поради з оформлення. Це особливо корисно для здобувачів освіти, яким складно сприймати текстовий матеріал іншою мовою;
- організуйте доступ до цифрових ресурсів в одному місці;
- усі навчальні матеріали (презентації, тексти, завдання, відео) розміщуйте на єдиній платформі - Moodle або Google Classroom. Структуруйте контент за темами, уникайте дублювання та вказуйте чіткі назви файлів англійською (наприклад: «Lab_1_Control_Systems_Report_Template.docx»);
- розділяйте складні завдання на етапи;
- великі проєкти або звіти розбивайте на кілька логічних частин із проміжними дедлайнами (ознайомлення, аналіз, виконання, перевірка, звіт). Це допомагає іноземним здобувачам освіти систематизувати навчання й уникати перевантаження;
- використовуйте електронні контрольні точки (checkpoints);

– після кожного тематичного блоку додавайте короткі тести або міні-завдання для самоперевірки. Це дозволяє здобувачу освіти самостійно оцінити рівень розуміння матеріалу, а викладачеві - відстежити динаміку навчання;

– підтримуйте регулярний зворотний зв'язок;

– після перевірки завдань надавайте коментарі не лише щодо помилок, а й щодо позитивних моментів. Для складних робіт можна записати коротке відеопояснення або надати усний відгук під час консультації;

– організуйте онлайн-консультації («office hours»);

– встановіть фіксований час щотижня для консультацій у Teams, Meet або Zoom. Повідомте здобувачів освіти про ці години заздалегідь і надайте посилання на зустріч. Це знижує стрес і формує довіру до викладача;

– створюйте спільноти взаємопідтримки;

– заохочуйте здобувачів освіти об'єднуватися у невеликі групи або пари для взаємного обговорення завдань. У Moodle чи Classroom можна створити форум «Peer Discussion», де вони обмінюватимуться порадами, ідеями або поясненнями термінів;

– застосовуйте рефлексивні завдання;

– після виконання модуля запропонуйте здобувачам освіти написати короткий звіт «What I learned / What was difficult / How I can improve». Це сприяє розвитку саморефлексії й дозволяє викладачу оцінити рівень адаптації;

– забезпечуйте індивідуальний підхід;

– для здобувачів освіти із різними рівнями підготовки пропонуйте варіативні завдання: базовий, середній і розширений рівень. Це дає змогу кожному обрати посильну складність і досягти результату без демотивації;

– враховуйте часові пояси та графік здобувачів освіти;

– якщо здобувачі освіти навчаються дистанційно з інших країн, встановлюйте дедлайни з урахуванням різниці у часі. Усі терміни подачі варто дублювати у календарі Google або Moodle, щоб система автоматично надсилала нагадування;

– підтримуйте психологічну впевненість здобувача освіти;

– використовуйте позитивну, доброзичливу лексику у завданнях;

– замість формулювань «уникайте помилок» варто писати «спробуйте знайти найточніше рішення». Це створює комфортне середовище навчання та зменшує страх зробити помилку;

– використовуйте різноманітні цифрові інструменти. Для самостійної роботи рекомендується:

- Trello / Notion – планування завдань;
 - Quizlet / Kahoot – тренування термінології;
 - Google Docs / Canva / Miro – спільна робота над матеріалами;
 - Loom / Raporto – запис пояснень викладача. Це допомагає урізноманітнити навчання та стимулює самостійну активність;
- підтримуйте міжкультурний компонент у завданнях;
- запропонуйте здобувачам освіти порівняти досвід власної країни з українськими або міжнародними практиками. Це підвищує інтерес до

навчання і створює можливість для культурного обміну в межах освітнього процесу.

- надавайте рекомендації щодо управління часом;
- навчіть здобувачів освіти користуватись календарем Google, функціями нагадувань у Moodle, або створювати власний графік виконання завдань. Це формує навички самоорганізації, особливо важливі в іншомовному середовищі;
- застосовуйте мікрооцінювання (micro-feedback). Замість рідкісного великого звіту краще робити короткі перевірки після кожного етапу. Кілька вчасних невеликих коментарів ефективніші за один підсумковий відгук наприкінці модуля;
- розвивайте автономність здобувача освіти;
- поступово зменшуйте ступінь зовнішнього контролю, заохочуючи здобувачів освіти самостійно формулювати навчальні цілі, ставити питання, пропонувати власні ідеї для проєктів. Це формує зрілість і внутрішню мотивацію до навчання;
- підкреслюйте цінність помилок як частини навчання;
- наголошуйте, що помилка – це не невдача, а шлях до розуміння. Такий підхід особливо важливий для іноземних здобувачів освіти, які часто бояться висловлюватись через страх зробити граматичну або термінологічну помилку.

6. РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАТЕРІАЛІВ

У системі інклюзивної освіти викладач виступає не лише джерелом знань, а архітектором навчального середовища, яке поєднує наукову точність, педагогічну доцільність, міжкультурну чутливість та технологічну гнучкість. Саме від його методичних рішень, стилю комунікації й рівня професійної рефлексії залежить успішність іноземного здобувача освіти, його мотивація та інтеграція в академічну спільноту університету.

Викладач виконує кілька взаємопов'язаних ролей: автора навчального контенту, організатора освітнього процесу, ментора та фасилітатора навчання. На етапі підготовки матеріалів він визначає структуру курсу, формулює навчальні цілі, добирає приклади, схеми, візуальні ресурси, адаптовані до рівня володіння мовою здобувачів освіти, і забезпечує логічну послідовність викладу. Його завдання - створити матеріали, які не лише передають знання, а й допомагають здобувачам освіти розуміти, аналізувати та застосовувати їх у власному культурному контексті.

Викладач у міжкультурному середовищі є також посередником між культурами. Під час розроблення матеріалів він має враховувати різноманітність світоглядів, традицій і систем цінностей, добираючи нейтральні та глобально релевантні приклади. Для цього доцільно застосовувати міжкультурні порівняння, двомовні пояснення, ілюстрації без культурних або політичних конотацій. Такі матеріали формують довіру, зменшують мовну напругу й допомагають здобувачам освіти відчувати повагу до власної культурної ідентичності.

Сучасний викладач є не лише автором, але й дизайнером цифрового навчального простору. Він повинен уміти ефективно використовувати платформи Moodle, Google Classroom, Teams, інтерактивні інструменти (Canva, Miro, H5P, Prezi, Padlet) для створення мультимедійних і двомовних ресурсів. Його роль полягає в інтеграції технологій у педагогічний процес так, щоб вони підсилювали доступність і забезпечували активну взаємодію між усіма учасниками навчання.

Одним із провідних аспектів діяльності викладача є менторська та психологічна підтримка іноземних здобувачів освіти. Викладач допомагає їм адаптуватися до освітнього середовища, пояснює структуру курсів, систему оцінювання, академічну доброчесність і правила університету. Таке індивідуальне супроводження формує у здобувачів освіти відчуття стабільності, впевненості й довіри, особливо в період початкової адаптації.

Важливо, щоб викладач не лише створював навчальні матеріали, а й забезпечував їхню педагогічну доступність. Це передбачає адаптацію змісту до різних рівнів підготовки, пояснення складних термінів, створення схем і алгоритмів виконання завдань, а також двомовних глосаріїв. Позитивно впливають короткі відеоінструкції, інфографіки, візуальні узагальнення, що дозволяють здобувачам освіти із різними стилями сприйняття легше опановувати матеріал.

Викладач виконує й рефлексивну функцію - постійно аналізує ефективність власних методів, оновлює контент, враховує відгуки здобувачів освіти. Для цього доцільно використовувати короткі опитування, рефлексійні звіти, неформальні бесіди чи електронні анкети у Moodle. Такий підхід сприяє гнучкому вдосконаленню курсу відповідно до реальних потреб аудиторії.

У своїй діяльності викладач має дотримуватись принципів академічної доброчесності та авторського права. Підготовка матеріалів передбачає використання лише перевірених джерел, правильне цитування, посилання на авторів і відповідальне ставлення до інтелектуальної власності. Ці дії не лише підвищують довіру до навчального контенту, а й слугують прикладом для здобувачів освіти.

У контексті інклюзивного навчання викладач є моделлю академічної культури, демонструє толерантність, відкритість, повагу до різних точок зору та способів мислення. Його поведінка задає стандарти етичної взаємодії, які здобувачі освіти з різних країн сприймають як частину професійної підготовки. Він має не лише вчити дисципліні, а й виховувати вміння співпрацювати, вести діалог і шукати компроміси.

ПРАКТИЧНА РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ПІДГОТОВЦІ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ РЕАЛІЗУЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ НИЗКУ ДІЙ:

- систематичне оновлення контенту з урахуванням міжнародних стандартів і сучасних тенденцій у галузі;
- створення матеріалів у різних форматах (текст, відео, графіка, симуляції), щоб задовольнити різні стилі навчання;
- забезпечення поетапної логіки подання матеріалу: від ознайомлення до практики;
- підготовка коротких резюме, глосаріїв і контрольних запитань після кожного розділу;
- організація регулярного зворотного зв'язку зі здобувачам освіти, зокрема через форуми, чати, електронну пошту чи онлайн-консультації;
- інтеграція у навчальні матеріали прикладів, що підкреслюють взаємозв'язок теорії з реальними міжнародними практиками;
- використання доброзичливого стилю подачі, який знижує психологічне напруження та стимулює самооцінку здобувачів освіти;
- створення умов для саморозвитку викладача – участь у тренінгах, міжнародних освітніх програмах, обміні досвідом з колегами.

Роль викладача у процесі підготовки навчальних матеріалів полягає у створенні доступного, культурно чутливого, технологічно сучасного та педагогічно обґрунтованого контенту, який не лише навчає, а й виховує. Викладач стає фасилітатором навчання, який допомагає здобувачу освіти відчувати себе рівноправним учасником академічної спільноти, здатним до самостійного мислення, творчості й розвитку.

Саме така позиція формує нову педагогічну культуру – культуру інклюзивності, партнерства і гуманізму, що відповідає цінностям Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

ВИСНОВКИ

Методичні рекомендації узагальнюють ключові принципи, технології та методичні рішення, необхідні для створення якісних навчально-методичних матеріалів для іноземних здобувачів освіти. Завдяки системному підходу рекомендації охоплюють усі компоненти педагогічного дизайну - від структури лекцій і практичних занять до глосаріїв, рубрик оцінювання, прикладів завдань та моделей зворотного зв'язку. Чіткість, алгоритмізованість та покрокова логіка подання матеріалу, відображені у документі, сприяють зниженню мовних бар'єрів та покращують розуміння змісту здобувачами освіти з різними культурними та мовними передумовами.

Особливу увагу приділено створенню доступного, структурованого й адаптивного навчального середовища. Такі елементи, як глосарії до кожного розділу, зрозумілі інструкції, двомовні пояснення термінів, step-by-step алгоритми, приклади робіт та прозорі критерії оцінювання, є невід'ємною частиною сучасного навчального контенту і забезпечують рівний доступ до знань, незалежно від рівня мовної підготовки здобувачів освіти. Рекомендації підкреслюють важливість застосування універсального дизайну навчання, мультимодального подання інформації та гнучкого добору методів відповідно до рівня мовної компетентності студентів.

Не менш значущим компонентом є цифрова екосистема навчання. Документ наголошує, що платформи Moodle, Google Classroom, інтерактивні дошки та мультимедійні інструменти формують умови для безбар'єрної участі здобувачів, створюють гнучку інфраструктуру комунікації і дозволяють організувати двомовні, інтерактивні та індивідуалізовані навчальні траєкторії. Одночасно визначено вимоги до академічної доброчесності, авторського права та безпеки цифрових матеріалів, що є обов'язковими для викладачів у процесі створення та поширення навчальних ресурсів.

Комплексно розкрито різні групи бар'єрів - мовні, культурно-семантичні, психологічні, педагогічні та організаційно-інформаційні — а також ефективні способи їх подолання. Застосування адаптивних методів викладання, культурно чутливої комунікації та багатомовної підтримки дозволяє значно підвищити рівень залученості й академічної успішності іноземних здобувачів освіти.

Методичні рекомендації формують цілісний інструментарій для створення сучасного інклюзивного освітнього середовища, яке відповідає викликам глобалізованої освіти та різноманітності студентських груп. Запропоновані рекомендації є практичним дороговказом для викладачів, методистів, адміністраторів й інших учасників освітнього процесу, спрямованим на підвищення якості навчання, підтримку академічної доброчесності та успішну інтеграцію іноземних здобувачів до академічної спільноти університету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. American Council on Education. International student inclusion in higher education: A review of promising practices. – Washington, 2020.
2. Baskivska H. O., Ostapenko I. Inclusive Education for Foreign Students in Ukraine: Overcoming Linguistic and Cultural Barriers // *Advanced Education*. – 2023. – Vol. 10(21). – P. 78–86.
3. Brown S., Duguid P. Designing Accessible Learning Environments: A Global Perspective on UDL Implementation // *Higher Education Pedagogy Review*. – 2023. – Vol. 5, No. 2. – P. 59–72.
4. CAST. Universal Design for Learning Guidelines, Version 3.0. – Wakefield, MA : CAST Inc., 2021. – 72 p.
5. European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027: Resetting Education and Training for the Digital Age. – Brussels : EC, 2022. – 64 p.
6. European Commission. European Framework for the Digital Competence of Educators (DigCompEdu). – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2021. – 58 p.
7. European Commission. Supporting inclusive education for international students in higher education: Guidelines for institutions. – Brussels : Publications Office of the European Union, 2019.
8. Moríña A. Inclusive education in higher education: challenges and opportunities // *European Journal of Special Needs Education*. – 2016. – Vol. 32, No. 1. – P. 3–17.
9. OECD. The Future of Education and Skills 2030: Learning Framework for Inclusive Societies. – Paris : OECD Publishing, 2022. – 88 p.
10. Olson K. W. The G. I. Bill and Higher Education: Success and Surprise // *American Quarterly*. – 2013. – Vol. 25, No. 5. – P. 596–610.
11. Smith J. A., Patel R. Barriers and Enablers for International Students in Higher Education: A Comparative Study // *Journal of Studies in International Education*. – 2022. – Vol. 26(1). – P. 23–45.
12. Terziev V., Dimitrova S. A new view on social adaptation of the military, discharged from military service in Bulgaria // *European Scientific Journal*. – 2014. – No. 2. – P. 81–98.
13. UNESCO. Inclusive Education: Ensuring Access to Quality Education for All. – Paris : UNESCO Publishing, 2020. – 104 p.
14. United Nations. United Nations Disability Inclusion Strategy: Education and Accessibility. – Geneva : UN Publications, 2021. – 74 p.
15. World Health Organization. Global Report on Assistive Technology. – Geneva : WHO, 2021. – 178 p.
16. Zimmerman E., Topping K. Cultural Adaptation and Mentorship Practices in International Higher Education // *Journal of International Education Research*. – 2022. – Vol. 18, No. 3. – P. 112–128.
17. Аріщенко А. Інклюзивний освітній простір ЗВО України: сучасний стан та перспективи розвитку // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. – 2018. – № 5. – С. 381–389. – Режим доступу: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/37.pdf>

18. Бабанський Ю. К. Інноваційні технології інклюзивного навчання у вищій школі. – Київ : Ліра-К, 2021. – 228 с.
19. Бачинська О. М. Толерантність як основа інклюзивної освіти // *Інноваційна педагогіка*. – 2019. – Вип. 10, Т. 1. – С. 47–51.
20. Гаврилюк О. В. Психолого-педагогічна підтримка іноземних студентів у процесі адаптації до українського освітнього простору // *Педагогічні науки*. – 2023. – № 97(2). – С. 45–54.
21. Гаврилюк Р. С., Сологуб Л. А. Інклюзивна освіта в університетах: досвід та практика. – Київ : Освіта, 2019.
22. Гончаренко С. У. Педагогічна інклюзія у контексті європейських освітніх стандартів // *Освіта і суспільство*. – 2020. – № 5(3). – С. 15–22.
23. Давиденко Г. Упровадження соціальної інклюзії у закладах вищої освіти: бар'єри та шляхи їх подолання // *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. – 2018. – № 2(16). – С. 123–128.
24. Давиденко Г. Інклюзія у вищих навчальних закладах Європейського Союзу : монографія. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2015. – 314 с.
25. Державна служба якості освіти України. Методичні рекомендації щодо створення інклюзивного освітнього середовища у закладах вищої освіти. – Київ, 2022. – 46 с.
26. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – Київ : Ленвіт, 2013. – 273 с.
27. Кабінет Міністрів України. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року : Постанова № 956 від 14.07.2021 р. – Київ : КМУ, 2021. – 32 с.
28. Ковальчук Н. І., Мороз Л. П. Універсальний дизайн навчання (UDL) як стратегія забезпечення доступності освіти для всіх // *Науковий вісник МОН України*. – 2023. – Т. 12, № 4. – С. 33–41.
29. Колупаєва А. А., Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі. – Київ : Видавнича група А. С. К., 2012. – 197 с.
30. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : колективна монографія. – Київ : К.І.С., 2014. – 112 с.
31. Кузьменко Л. В. Цифрова інклюзія та доступність навчальних ресурсів у закладах вищої освіти України // *Інформаційні технології в освіті*. – 2024. – № 18(1). – С. 27–35.
32. Лісовенко О. П. Міжкультурна комунікація у вищій школі: виклики та можливості для викладача // *Освітній простір*. – 2023. – № 9(3). – С. 66–74.
33. Міністерство освіти і науки України. Guidelines for Supporting International Students in Ukrainian HEIs. – Київ : МОН України, 2024. – 52 с.
34. Нічуговська Л. І. Інноваційна педагогічна діяльність як чинник формування життєтворчої компетентності здобувача освіти : монографія. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. – 484 с.
35. Опанасюк Ю. Дистанційне навчання як наслідок еволюції традиційної системи освіти // *Вища освіта України*. – 2016. – № 1. – С. 49–53.
36. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (UNESCO). Включне освітнє середовище в закладах вищої освіти: Методичний посібник. – Париж : ЮНЕСКО, 2020.

37. Павленко І. М. Педагогіка партнерства у роботі з іноземними студентами: методичний аспект // *Педагогічний дискурс*. – 2022. – № 42(1). – С. 71–79.
38. Слюсар Т. А. Культура професійного педагогічного спілкування // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. – 2014. – Вип. 27. – С. 181–183.
39. Стеценко В. П. Міжнародні підходи до інклюзивності у вищій освіті: досвід країн ЄС // *Вища освіта України*. – 2023. – № 7(2). – С. 91–100.
40. Ткаченко О. Адаптація міжнародних здобувачів освіти у українських університетах: виклики та рішення // *Освіта України*. – 2021. – Т. 3(2). – С. 112–128.
41. Шевчук Г. Й. Інклюзивна освіта у вищій школі: виклики та перспективи // *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. – 2021. – № 2(3). – С. 151–157. – DOI: 10.52726/as.pedagogy/2021.3.2.23.
42. Іванова І. В. Конструювання змісту підручника з іноземної мови для здобувачів освіти вищих немовних навчальних закладів на основі культурологічного підходу : дис. ... канд. пед. наук. – Київ, 2010. – 228 с.

Навчальне видання

КРАВЧУК Ольга Юріївна
НАДТОЧІЙ Ірина Ігорівна
МАРКОВСЬКА Олена Анатоліївна

**ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ З АДАПТИВНОГО
ВИКЛАДАННЯ ТА ПІДГОТОВКИ ЦИФРОВИХ
МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ**

Методичні рекомендації

Формат 60×84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 2,33. Тираж 100 пр. Зам. № 534-799.

ВИДАВЕЦЬ І ВИГОТОВЛЮВАЧ
Товариство з обмеженою відповідальністю фірма «Іліон».
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1506 від 25.09.2003 р.

У методичних рекомендаціях висвітлено комплекс принципів, вимог і практичних орієнтирів щодо підготовки навчально-методичних матеріалів для іноземних здобувачів освіти. Документ поєднує лінгводидактичний, міжкультурний, цифровий та педагогічний підходи, які забезпечують доступність, структурованість, зрозумілість та інклюзивність освітнього контенту. Особливу увагу приділено принципам зрозумілості, структурованості, візуалізації, білінгвальності, універсального дизайну навчання, культурної чутливості, поступовості та інтерактивності.

У рекомендаціях детально розглянуто вимоги до структури силабусів, лекційних матеріалів, практичних і лабораторних робіт, самостійних завдань, глосаріїв та оцінювальних рубрик. Значне місце займає цифрова організація курсу: побудова логічної архітектури електронного середовища, використання Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, H5P, інтерактивних елементів, мультимовного контенту, хмарної взаємодії та мультимодальних ресурсів. Розкрито питання академічної доброчесності, авторського права, безпеки цифрових матеріалів та захисту даних.

Окремий розділ присвячено міжкультурній чутливості викладача, уникненню стереотипів і культурних бар'єрів, добору нейтральних прикладів, створенню двомовних ресурсів та формуванню інклюзивної комунікації. Також розглянуто принципи підтримки самостійної роботи іноземних здобувачів, поєднання цифрових технологій, мультимедійних інструментів і педагогічної підтримки.

Документ формує цілісну систему методичної культури викладача, орієнтованої на відкритість, доступність і повагу до різноманіття, сприяє інтеграції іноземних здобувачів у освітнє середовище університету та забезпечує високу якість навчання відповідно до сучасних міжнародних стандартів.

ISBN-978-617-534-799-7

9 786175 347997